

Abstracts in Croatian

PIERGIORGIO DONATELLI

Millov perfekcionizam

J. S. Mill uvelike naglašava važnost pojma pojedinca kao progresivnog bića. Ideja da jastvo trebamo pojmiti kao objekt kultiviranja i usavršavanja provlači se Millovim spisima iz različitih područja te je odigrala stanovitu ulogu u novijim tumačenjima. U ovome članku predlažem specifično tumačenje Millova shvaćanja jastva. Predlažem da se Milla čita u skladu s onime što je Stanley Cavell prepoznao kao 'perfekcionističku' skrb oko jastva. Različiti tekstovi, od *Logike* do *O slobodi*, ukazuju na jedno razumijevanje jastva prema kojemu se i teretsko i praktično područje prikazuje kao unutrašnje povezano s transformacijom jastva. Mill razrađuje kritiku pojma istine koji se može izraziti u o jastvu neovisnim učenjima, kao i pojam izbora koji nije izraz nečijeg unutrašnjeg jastva. Ovaj unutrašnji odnos istine i izbora prema jastvu stvara unutar jastva jednu posebnu dijalektiku koju Mill istražuje u drugom i trećem poglavlju djela *O slobodi* pomoću nekoliko opreka kao što su aktivna vs. pasivna spoznaja, živa vs. mrtva vjerovanja, biti svoj vs. sviđanje i biranje u mnoštvu.

KLJUČNE RIJEČI: Individualnost, liberalizam, perfekcionizam, istina, utilitarizam.

CHRISTOPH SCHMIDT-PETRI

O jednom tumačenju Millova kvalitativnog utilitarizma

Članak je odgovor na kritiku koju je Jonathan Riley uputio mome tumačenju Milla (oboje objavljeno u *Philosophical Quarterly*, 2003). Pokazujem da Rileyevo tumačenje nema nikakvo tekstualno uporište kod Milla, tako što navode koji ga navodno podupiru smještam u njihov pravi kontekst. Kao drugo se pokazuje da moje tumačenje nije nekompatibilno s hedonizmom. Objasnjava se i ilustrira Millovu upotrebu pojmova 'kvaliteta', 'kvantiteta' i 'ugode'. Zaključujem razmatranjem toga bi li moguća suvišnost Millove rasprave o kvaliteti/kvantiteti bila problematična.

KLJUČNE RIJEČI: Mill, utilitarizam, kvantiteta, kvaliteta, kvalitativni utilitarizam, nesumjerljivost, ugoda, hedonizam, više i niže ugone.

MARIANA SZAPUOVÁ

Millov liberalni feminizam: njegovo nasljeđe i suvremena kritika

U članku se ističu Millova shvaćanja problema rodne jednakosti kako su ona izražena u njegovu spisu *Podređenost žena*, koji se obično smatra jednim od središnjih tekstova prosvjetiteljskog liberalnog feminizma 19. stoljeća. Autorica ocrta povijesni kontekst kako Millovi shvaćanja tako i njegove osobne biografije koja je utjecala na njegovu argumentaciju u prilog emancipaciji žena, te razmatra Millov utilitarizam i liberalizam, kao glavnu filozofsku podlogu njegove kritike društvenih okolnosti koje dovode žene u podređeni položaj. Autorica promišlja neke Millove ideje i argumente za jednakost i prijateljstvo između muškaraca i žena, koje se još uvijek može smatrati vrijednim pozornosti i relevantnim. Također se pridaje pozornost osnovnim crtama suvremene recepcije Millova liberalnog feminizma iz perspektive suvremene feminističke filozofije, unutar koje prevladavaju određena kritička shvaćanja. Unatoč nekim problematičnim mjestima iz Millovi razmatranja, njegov spis o podređenosti žena može se smatrati jednom od najzanimljivijih koncepcija liberalnog feminističkog mišljenja.

KLJUČNE RIJEČI: Liberalizam, feminizam, filozofija, jednakost, rod.

JOVAN BABIĆ

Postupci koji se tiču nas samih / postupci koji se tiču ostalih: neka zapažanja

U svome spisu *O slobodi*, John Stuart Mill predstavlja svoje poznato načelo nenanošenja štete na sljedeći način: "... samozaštita [je] jedina svrha zbog koje se čovječanstvo, pojedinačno ili kolektivno, ima pravo miješati u slobodu djelovanja svakog od svojih članova. [...] On je odgovoran društvu samo za ono svoje ponašanje koje se tiče ostalih. [...] Pojedinač je neograničeni gospodar nad samim sobom, nad svojim tijelom i dušom." Dakle, postoji razlika između postupaka koji se tiču nas samih i postupaka koji se tiču ostalih, te moralnoj kritici podliježu samo postupci koji se tiču ostalih. Međutim, iako se svi postupci na neki način tiču nas samih, nije jasno postoje li bilo koji postupci koji su isključivo takvi. Postoje i dvije dodatne poteškoće. Kao prvo, 'pojedinač' može i ne biti pojedinačna osoba; samo-određujuće zajednice, barem kada su sposobne samostalno odlučivati, također su 'pojedinci' u ovome smislu. Kao drugo, tvrdi se da se klase postupaka, djelatnosti i načina postupanja opravdavaju drukčije nego pojedinačni postupci. Koje su, dakle, granice koje 'drugi' imaju kako bi se 'zaštitili' od kojih 'pojedinača' (osobnih ili neosobnih) te koja prava na postupanje i zaštitu oni imaju? Ako je izvor opravdanja, u konačnoj raščlambi, zaštita ili obrana, što se – i zašto – treba ili mora zaštititi? Gdje leži crta razgraničenja između postupaka koji se tiču nas samih i postupaka koji se tiču ostalih? U našem vremenu, kao i u Millovu, nailazimo na mnoge situacije u kojima je takva crta potrebna, ali je teško

odrediva ili ustanovljiva. Jedan takav primjer, slučaj istospolnih brakova, dodatno se ispituje u ovome članku.

KLJUČNE RIJEČI: Postupci koji se tiču ostalih, postupci koji se tiču nas samih, načelo nenanošenja štete, istospolni brakovi, kloniranje.

ESTHER RAMHARTER

Razumijevanje pitanjâ u logici i matematici: Mill vs. Carnap

Pitanje jesu li matematičke istine sintaktičke (kao što je tvrdio Rudolf Carnap) ili empirijske (što Mill zapravo nikada nije tvrdio, iako je Carnap tvrdio da je on to tvrdio) može se činiti puko akademskom temom. Međutim, to postaje praktično pitanje čim razmotrimo ulogu pitanjâ. Jer pitamo li za istinitost neke matematičke tvrdnje, za Carnapa ovo pitanje mora biti (u određenom pogledu) besmisleno, budući da je njezina istinitost ili neistinitost unaprijed izvjesna zahvaljujući njezinoj puko sintaktičkoj (ili formalno-semantičkoj) naravi. Nasuprot ovome, za Milla je takvo pitanje valjano kao i bilo koje drugo pitanje. Ova različita shvaćanja imaju svoje posljedice za suvremenu erotetičku logiku.

KLJUČNE RIJEČI: Empirijske propozicije, erotetička logika, matematička istina, pitanje, znanstveno ispitivanje.

MLADEN DOMAZET

Filozofija znanosti na djelu

U članku se daje pregled zbornika *Contemporary Debates in Philosophy of Science*, urednika Christophera Hitchcocka, kojemu je cilj predstaviti suvremene teme u filozofiji znanosti kroz niz od osam rasprava između vodećih analitičkih filozofa u danome području. Svaki sudionik argumentira za ili protiv izloženog prijedloga rasprave, što se proteže od pitanja metafizike i epistemologije znanosti do specifičnih filozofskih pitanja u fizici, biologiji i psihologiji. Pritom se oslanjaju na obilje tehnika iz prakse filozofije znanosti, od pojmovnih pojašnjenja do pozivanja na primjere iz znanstvene prakse. Međutim, s obzirom na pozadinu filozofskog rada vezanog uz suvremenu znanstvenu praksu, teme odabrane za ovaj zbornik čine se ograničenima kako po svojoj dubini (temeljna metafizička i epistemološka pitanja nemaju uvijek podršku u jednako temeljnim znanstvenim istraživanjima) tako po svome rasponu ('suvremenost' prikazanih znanstvenih pitanja nije uvijek na očekivanoj razini). Velika vrijednost zbornika je što u nekoliko zaokruženih poglavlja prikazuje 'filozofiju znanosti na djelu' kroz upotrebu mnogih 'tajni zanata' ove discipline.

KLJUČNE RIJEČI: Filozofija znanosti, suvremena znanost, epistemologija, metafizika, fizika, biologija, psihologija.

REGINE KATHER

Kontinentalni prinosi filozofiji znanosti

Autorica daje pregled zbornika radova *Continental Philosophy of Science*, koji je uredio Gary Gutting. Nakon uvodnih napomena o povijesnome odnosu između filozofije i znanosti, slijede prikaz i rasprava o filozofijama znanosti (te popratnim komentarima) jedanaest njemačkih i francuskih autora čiji se tekstovi nalaze u ovome zborniku. Uz njezinu procjenu Guttingova zbornika, autoričin opći zaključak glasi kako karakteristično obilježje kontinentalne filozofije znanosti predstavlja pokušaj da se razradi potpunija slika svijeta, slika koja u obzir uzima živo iskustvo i pitanja koja su isključena iz znanstvene metodologije i pojmova.

KLJUČNE RIJEČI: Kontinentalna filozofija, filozofija znanosti, povijest znanosti.